

بررسی مقایسه ای برخی ویژگیهای زیستی - اجتماعی و ارتباط آن

با الگوهای شخصیتی نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار استان

مازندران در سال ۱۳۸۳

مجریان: مهرداد کلاته جاری^۱، علی انصاری جابری^{۲*}، حسین ابراهیمی^۱

خلاصه

مقدمه: دوره نوجوانی یکی از بحرانی ترین دوران زندگی فرد می باشد. ورود به این مرحله نوجوان را با مشکلات فراوانی دست به گریبان می سازد. حال اگر عوامل مؤثر بر شخصیت به گونه ای سازمان یافته باشند که در هویت یابی و همانند سازی نوجوان او را یاری دهند مسائل حاد بروز نخواهد کرد. این پژوهش با هدف بررسی مقایسه ای برخی ویژگیهای زیستی - اجتماعی و ارتباط آن با الگوهای شخصیتی نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار استان مازندران در سال ۱۳۸۳ انجام گردید.

مواد و روشها: پژوهش حاضر یک مطالعه مورد- شاهدی و مقطعی میباشد نمونه پژوهش شامل ۳۰ نوجوان پسر ۱۸-۱۵ سال بزهکار استان مازندران مقیم مرکز اصلاح کانون و تربیت شهر نکا و ۳۰ نوجوان پسر ۱۸-۱۵ سال مشغول به تحصیل در دبیرستان منتخب استان مازندران می باشد که بصورت تصادفی انتخاب شده بودند. اطلاعات با استفاده از پرسشنامه دموگرافیک، تست MMPI و تست آیزنک طی یک مرحله جمع آوری، طبقه بندی و با کمک نرم افزار آماری SPSS و با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و آمار استنباطی مجذور کای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: یافته های پژوهش نشان دهنده آن بود که بیشترین میزان آمار بزهکاری در خانواده های ناهنجار و گسترده می باشد. اکثریت بزهکاران مورد مطالعه دارای الگوی شخصیتی درون گرا (۴۲/۶ درصد) و پارانویید (۳۲/۱۴ درصد) و گروه غیربزهکار دارای شخصیت میان گرا (۵۶/۷ درصد) و مضطرب (۳۶/۶۶ درصد) بودند. سابقه مصرف مواد مخدر، سابقه فرار از منزل با بزهکاری ارتباط معنی دار وجود داشت. ($P < 0.05$).

نتیجه گیری: طبق نتایج این پژوهش، بررسی روانشناختی شخصیت نوجوانان جامعه بخصوص افراد بزهکار در جهت کمک به زندگی آینده آنان ضروری بنظر می رسد.

واژگان کلیدی: ویژگیهای زیستی - اجتماعی، الگوهای شخصیتی، نوجوانان بزهکار، مازندران.

^۱ - عضو هیات علمی دانشکده علوم پزشکی شاهرود

^۲ - روانپرستار، مربی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان (نویسنده مسئول)

مقدمه:

جریان زندگی همانند رودخانه ای است که از ابتدا تا مقصد از کنار سرزمین های مختلف می گذرد و سرانجام به دریا می پیوندد. نوجوانی یکی از متنوع ترین و پیچیده ترین چشم اندازها را در این مسیر طولانی بخود اختصاص داده است (۱). دوره نوجوانی یکی از بحرانی ترین دوران زندگی فرد بوده و نوجوان از مرز کودکی گذشته و وارد مرحله نوینی از زندگی می گردد. ورود به این مرحله، نوجوان را با مشکلات فراوانی دست به گریبان می سازد [۸].

شخصیت، مجموعه تمایلات آشکار یک فرد برای عمل یا رفتار یا صفات مشخصه منش، گرایشها و حالات فرد توصیف می شود. انسان دارای شخصیتی خاص است و خصوصیات ذاتی و اکتسابی خاصی دارد. سیف به نقل از پیناتل می نویسد: شخصیت هر فرد، یک هسته اصلی دارد و این هسته به چهار قسمت تقسیم می شود که عبارتند از: خود محوری، بی ثباتی روحی، پرخاشگری، بی تفاوتی عاطفی که در صورت تجمع این عوامل در فرد، بزهکاری مشاهده می شود. اگر عوامل مؤثر بر شخصیت شکل یافته کودک مانند والدین، محیط و اجتماع، خانواده و عوامل درونی به گونه ای سازمان یافته باشند که در هویت یابی و همانندسازی، نوجوان را یاری دهند مسائل حاد بروز نخواهد کرد، اما اگر این عوامل بحران را تشدید کنند،

نوجوان بسوی نابهنجاری و یا بزهکاری رانده خواهد شد [۵]. جرم یا بزه، فعل یا ترک فعل انسانی اجتماعی است [۳]. تولد جرم شناسی در سال ۱۸۷۶، مصادف با انتشار کتاب انسان بزهکار سزارلمبروزو صورت گرفته است. در جرم شناسی توجه صاحب نظران به بررسی شخصیت، رفتار و خصوصیات بزه کار می باشد. بزهکار، انسانی است مانند دیگران که در دوران تکامل خود در یک مرحله متوقف شده است. بعلاوه نهادهایی که مانعی بر سر راه ارتکاب بزه بودند عکس العملها و واکنش های مناسبی نداشته و از نظر عملی، عامل جرمزا محسوب می شوند [۱۶]. یک کودک از دو زاویه باید جامعه پذیر شود یکی از طریق نهادهای جامعه شناختی و دیگری کسب تقوی و فضیلت اخلاقی است.

فرآیند جامعه پذیری یعنی ساز و کارها و نهادهایی که یک فرد را اجتماعی می کنند و او را با نهادهای اجتماعی آشنا می

سازند و او را قانونمند می نمایند، مانند محیط های مذهبی، مدرسه، خانواده و حتی محیط کار. اصولاً در دیدگاههای مقابله با جرم و بزه دو نوع برخورد وجود دارد. یکی مقابله یا پیشگیری کیفری است یعنی شدت عمل کیفری یا افزایش مجازاتها. مکانیزم دیگر، پیشگیری غیر کیفری است، یعنی نهادهای اجتماعی که در جامعه پذیری، ایفای نقش می کنند [۱۹]. با توجه به اینکه هم اکنون بیش از ۲۰ میلیون جوان و نوجوان در کشور ما زندگی می کنند و نیروی محرکه و پویای جامعه را همین جمعیت تشکیل می دهند باید نگرشها و مشکلات و مسائل آنها را شناخت، و زبان ارتباطی صحیح با ایشان پیدا کرد. صاحب نظران معتقدند که بزهکاران، فاقد تربیت خانوادگی و آموزش عادی بوده و یا از کمبودهای روانی، اجتماعی و فرهنگی رنج می برند که در اینجا با پیشگیری زودرس می توان از طریق تست روانی و اجتماعی و فرهنگی آن نقاط کوری که در شخصیت فرد قرار دارد را استخراج نموده و مداخلات لازم را انجام داد [۹].

این پژوهش با هدف بررسی مقایسه ای برخی ویژگیهای زیستی - اجتماعی و ارتباط آن با الگوهای شخصیتی نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار استان مازندران در سال ۱۳۸۳ انجام گردید.

مواد و روشها:

پژوهش حاضر یک مطالعه مورد- شاهد و مقطعی بوده که در سال ۱۳۸۳ انجام شده است. گروه آزمون کلیه نوجوانان پسر بزهکار ۱۸-۱۵ سال مقیم مرکز اصلاح و تربیت استان مازندران واقع در شهر نکا بودند که به روش سرشماری وارد مطالعه شدند. افراد واجد شرایط پژوهش در این گروه ۳۰ نفر بودند. با توجه به اینکه اکثریت افراد گروه آزمون بین رده سنی ۱۸-۱۵ سال بودند، لذا برای انتخاب گروه شاهد از دانش آموزان سال سوم دبیرستان استفاده و تعداد این گروه نیز ۳۰ نفر در نظر گرفته شد. شرایط ورود پژوهش شامل تمایل به شرکت در پژوهش، عدم سابقه بیماری روانی شناخته شده، عدم مصرف داروهای روان گردان، فقدان نقص عضو یا ابتلا به بیماری جسمی خاص و فقدان عقب ماندگی ذهنی شناخته شده بود. شرایط خروج از طرح برای گروه شاهد شامل سابقه رفتارهای خشونت آمیزی که منجر به

دستگیری شده و برای گروه آزمون سابقه دستگیری قبلی بوده است. همچنین با توجه به معیار دروغ سنج، نمونه هایی که بیشترین نمره دروغ سنج را کسب کردند و کسانی که به بیش از پنج سؤال از کل سؤالات پاسخ ندادند از مطالعه خارج شدند.

ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش، پرسشنامه ای مشتمل بر سه بخش بود که در روش خود گزارش دهی، طی یک مرحله تکمیل گردید. بخش اول مربوط به مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش و پرسشنامه دوم مقیاس ۷۱ عاملی MMPI بود که در آن افسردگی، پارانویید، هیستری، اسکیزوفرنی، هیپوکندریازیس، مانیا، استرس و اضطراب و پسیکوسوماتیک سنجیده شد. بخش سوم پرسشنامه معیار ۵۷ سؤالی آیزینگ بود که در آن، مقیاس میان گرایی، برون

گرایی، درون گرایی، نوروتیک و سایکوتیک مورد ارزیابی قرار گرفت. سپس برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار آماری SPSS تحت ویندوز و با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و آمار استنباطی مجذور کای اقدام شد.

یافته ها:

یافته های پژوهش نشان دهنده آن بود که بیشترین میزان آمار بزهکاری (۵۳/۸۴٪) در سنین ۱۸-۱۶ سالگی و در خانواده های گسترده و ناهنجار می باشد. و همچنین بین ازدواج مجدد پدر با پدیده بزهکاری نوجوانان پسر، ارتباط معنی داری وجود داشت (P < ۰/۰۱). همچنین نتایج نشان داد که بین بزهکاری و سابقه فرار از منزل در دو گروه شاهد و آزمون ارتباط معنی دار وجود دارد. (جدول شماره ۱)

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش براساس سابقه فرار از منزل

نمونه ها		بزهکار		غیربزهکار		جمع
سابقه فرار	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
دارد	۳	۱۰	۱۱	۳۶/۶۷	۱۴	۲۳/۳
ندارد	۲۷	۹۰	۱۹	۶۳/۳۳	۴۶	۷۶/۷
جمع	۳۰	۵۰	۳۰	۵۰	۶۰	۱۰۰

P < ۰/۰۱

بیشترین میزان رفتارهای بزهکارانه به ترتیب شیوع، شامل سرقت، درگیری، قاچاق و رابطه نامشروع می باشد. بیشترین میزان بزهکاری متعلق به خانواده هایی بود که الگوی مصرف مواد مخدر در آنها وجود داشت. یافته های پژوهش نشان

دهنده آن بود که بین بزهکاری و سابقه مصرف مواد مخدر از نظر آزمون کای دو، رابطه معنی دار وجود دارد. (جدول شماره ۲).

جدول شماره (۲): توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش برحسب سابقه مصرف مواد مخدر

نمونه ها		بزهکار		غیربزهکار		جمع
سابقه مصرف مواد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
دارد	۲	۶/۶۷	۹	۳۰	۱۱	۱۸/۳
ندارد	۲۸	۹۳/۳۳	۲۱	۷۰	۴۹	۸۱/۷
جمع	۳۰	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰

P < ۰/۰۵

گرا (۵۶/۷ درصد) بود که بین بزهکار بودن یا نبودن با نمره آیزینگ، از نظر آزمون کای دو، ارتباط معنی دار وجود داشت (جدول شماره ۳).

یافته های پژوهش نشان داد که اکثریت بزهکاران مورد مطالعه، دارای الگوی شخصیتی درون گرا بودند (۴۶/۷ درصد) که در گروه غیر بزهکار بیشترین فراوانی، مربوط شخصیت میان

جدول شماره (۳): الگوی شخصیتی گروه های شاهد و آزمون بر حسب نمره آیزینگ

جمع		غیر بزهکار		بزهکار		گروه
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	الگوی شخصیتی
۲۸/۳	۱۷	۱۰	۳	۴۶/۷	۱۴	درون گرا
۱۳/۳	۸	۲۳/۳	۷	۳/۳	۱	برون گرا
۳۶/۷	۲۲	۵۶/۷	۱۷	۱۶/۷	۵	میان گرا
۲۱/۷	۱۳	۱۰	۳	۳۳/۳	۱۰	نوروتیک
۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۳۰	جمع

$P < 0.05$

طبق نتایج این پژوهش بیشترین میزان بزهکاری متعلق به خانواده هایی است که الگوی مصرف مواد مخدر در آنها وجود دارد. این موضوع مشابه نتایج تحقیق مدانلو [۷] می باشد.

بر اساس یافته های این پژوهش بیشترین میزان اعمال بزهکارانه در سنین ۱۸-۱۶ سالگی بوده است براساس نوشته احمدی، بررسی هایی که در سال ۱۳۷۱ در مورد نوجوانان کانون اصلاح و تربیت تهران صورت گرفت حاکی از بیشترین آمار بزهکاری در سنین ۲۰-۱۶ سالگی بود [۲]. که با یافته های پژوهش ما مطابقت دارد همچنین یافته های پژوهش گاردنر و همکاران موید این مطلب است [۱۰].

یافته های پژوهش بیانگر آن بود که بالاترین میزان تحصیلات در گروه آزمون در سطح دوم دبیرستان بوده است. راتر ومیلر (۱۹۶۶) اظهار داشتند که نوجوانان بزهکار، بویژه آنان که بزهکاری را تکرار می کنند در آزمونهای هوشی تا حدودی، نمره کمتری را در مقیاس با افراد معمولی بدست می آورند [۱۵].

یافته های این پژوهش نشان دهنده این موضوع است که بین بزهکاری نوجوانان با سابقه ارتکاب جرم پدر و مادر ارتباطی وجود ندارد. مطالعاتی که توسط لانگ در چهارچوب ژنتیک در مورد دوقلوها صورت گرفت نشان داد انسان وارث رفتارهای از پیش تعیین شده، نیست یعنی رفتارهای بزهکارانه عیناً از نسلی به نسلی دیگر منتقل نمی شود. پس نتیجه می گیریم

نتایج این مطالعه براساس تست MMPI حاکی است که در گروه بزهکاران نزدیک به یک سوم نمونه ها (۳۲/۱۴ درصد) دارای شخصیت پارانوئید اما در گروه شاهد دارای شخصیت مضطرب (۳۶/۶۶ درصد) بود هر چند این اختلاف در دو گروه از نظر آزمون کای دو معنی دار نبود.

بحث و نتیجه گیری:

یافته های پژوهش نشان دهنده آن بود که بیشترین میزان آمار بزهکاری در خانواده های ناهنجار می باشد. نتایج تحقیق پورافکاری هم نشان دهنده آن بود درصد بالایی از بزهکاری در خانواده هایی که ترکیب ناهنجار دارند؛ می باشد [۴]. در مطالعه کیونگ که در سال ۲۰۰۵ منتشر شده مشخص گردید که رفتارهای ضد اجتماعی در نوجوانانی که دارای والدین ضد اجتماع هستند بالاتر است [۱۲].

طبق یافته های این پژوهش اغلب افراد (۳۲/۱۴٪) مورد پژوهش در گروه بزهکار از خانواده های گسترده می باشند. که این بیانگر آن است که در خانواده های پرجمعیت نوجوانان کمتر فرصت ابراز وجود دارند. یافته های این پژوهش با پژوهش مدانلو مطابقت دارد [۷]. همچنین کابلان این مورد را تایید کرده است [۱۱].

یافته های این پژوهش نشان داد که دو گروه در پاسخ به اعتیاد مادر، تماماً پاسخ منفی داده اند که این بیانگر شیوع بسیار کمتر اعتیاد در زنان جامعه مورد مطالعه است.

- ۳- بسیونی شریف و ادواردوتر : درآمدی بر درک جرم سازمان یافته. ترجمه محمدابراهیم شمس ناتری، مجله حقوقی و قضایی دادگستری، شماره ۳۴، بهار ۱۳۸۰.
- ۴- پورافکاری نصرت الله: چکیده طرحهای تحقیقاتی، انتشارات آزاده، ۱۳۷۸. ص ۳۰-۲۵.
- ۵ - سیف ع : روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری ، آموزش). چاپ چهارم، تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۶۸ صفحه ۳۶۹.
- ۶- شمس ناتری محمد ابراهیم: سیاست کیفری ایران در قبال جرایم سازمان یافته بارویکرد به حقوق جزای بین الملل . رساله دوره دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۰.
- ۷- مدانلو مهناز: بررسی رابطه بین عزت نفس و منبع کنترل در نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار. مجله علمی- ترویجی گرگان، شماره ۷۰، چاپ هفتم، بهار ۱۳۸۰.
- ۸ - نجاتی، ح: روانشناسی نوجوانی (چگونگی رفتار با نوجوانان (چاپ اول. تهران: انتشارات بیکران، ۱۳۷۶ ، ص ۲۱۷.
- ۹- نجفی ابرندآبادی علی حسین: جرم شناسی. پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه شهیدبهشتی، ۱۳۸۱.

که بزهکاری یک ضایعه اجتماعی است. یافته های این پژوهش با پژوهش لانگ مطابقت دارد [۱۳]. پس نتیجه می گیریم که بزهکاری یک ضایعه اجتماعی است نه توارثی. یافته های پژوهش ساندیت و همکارش به این مطلب صحه می گذارد [۱۶].

طبق نتایج این تحقیق اکثریت بزهکاران مورد مطالعه، دارای الگوی شخصیتی درون گرا و پارانوئید و گروه غیربزهکار دارای شخصیت میان گرا و مضطرب بودند طبق نتایج پژوهش پراس و همکاران که بر روی نوجوانان ۱۸-۱۶ سال انجام گرفت مشخص گردید که بیشتر نمونه های سیگاری، دارای شخصیت ضد اجتماعی و رفتارهای پر خاشگرانه بودند [۱۴]. استیفوراک در پژوهش خود به این نتیجه رسید که نوجوانان غیر بزهکار افرادی هستند که در آرامش بیشتری به سر می برند [۱۷]. با توجه به نتایج این تحقیق و تحقیقات مشابه لزوم بررسی روانشناسی شخصیت نوجوانان مملکت و به کارگیری راه حل های بیشتر در خصوص بزهکاران جامعه لازم و ضروری است.

پیشنهادهات:

- ۱ - نحوه کنترل والدین نسبت به نوجوانان با منطق خاصی همراه باشد یعنی اصول و چارچوب خاصی داشته باشد.
- ۲ - والدین به صورت افراطی فرزندان را به حال خود رها نکرده و رابطه عاطفی ویژه ای با فرزندان خود داشته باشند.
- ۳ - مدارس و نهادهای اجتماعی از حیث پرورشی و اخلاقی کارکرد خوبی داشته باشند.
- ۴ - زمیره های ارتکاب جرم و شیوع جرم محدود گردد لذا مقابله با مجرم و تهذیب اخلاقی بزهکار هدف نهایی است.

تشکر و قدردانی:

پژوهشگران بر خود لازم می دانند که از خانمها فاطمه علی آبادی و زهرا فرهادی به خاطر همکاری شان تقدیر و تشکر نمایند.

منابع:

- ۱- احدی م، محسنی ن: روانشناسی رشد (مفاهیم بنیادی در روانشناسی نوجوانان و جوانان). چاپ اول تهران : نشر بنیاد. ۱۳۷۰، صفحه ۱۱.
- ۲- احمدی احمد: روانشناسی نوجوانان و جوانان . اصفهان: انتشارات مشعل. ۱۳۷۳.

10-Gardner f,Jonhson A,Yudkin. p & et al: Behavioural and emotional adjustment of teenagers in mainstream school who were born before 29 week gestation pediatrics.2004 sep;114(3):676-82.

11-Kaplan Hl,sadock Bl: synopsis of psychiatry Baltimore Williams and Wilkins 1998.

12 -Keung h : The relation of gender –role classifications to the prosocial and antisocial behaviour of chinese adolescents. J Genet Psychol.2005 Jun; 166(2):189-201.

13- leung k, Drasigow F:Relition between selfesteem and delinquent beha viorin ethnicgaips.journan of cross-cultural psychology, 1986; 17(2): ist-16.

14-Pruss U,Brandenburg A & et al: Patterns of behaviour of juvenile smokers and non smokers. Prax kinderpsychol kinderpsychiatr. 2004 May-Jun; 53(5): 305-18.

15-Rotter J.B: Application social learning theory of personality by H.H Rinehart and Minestone inc, 1972.

16-Sondaite J.Zukauskiene R.Adolescent social strategies: Patterns and correlates. Scand J Psychol .2005 Aug;46(4):367-74.

17-Stefurak T ,Calhoun GB,Glaser BA: Personality typologies of male juvenile offenders using a cluster analysis of the Millon adolescent clinical Inventory introduction .Int J Offender Ther Comp Criminol .2004 feb;48(1):96-110.

The Relation between some biological and social characteristics with personality patterns in criminal and non-criminal Mazandaran province teenagers in 1383.

M.Kalateh jari Msc¹;A.Ansari Msc^{2*};H.Ebrahimi Msc.¹

1.Academic Member; Shahrood;Faculty of Medical sciences ;Sharood;Iran .

2*.Academic member; Nursing faculty; Rafsanjan university of Medical Sciences; Rafsanjan; Iran.

1. Academic Member; Shahrood;Faculty of Medical Sciences ;Sharood;Iran .

Introduction:

Teen age is one of the most critical ages in each life and teenager is passing over childhood and entrancing to a new phase in life to detect teen ages problems it is necessary to detect a generation that is experiencing a deep personality revolution cope with hoe if some effective factors in child personality development like parents environment, society, family and internal factors be organized in a way to help teenage finding identity and identification acute problems wont be created. But if this factors augment crisis susceptible teenage will be pushed to criminality or mal normal. Because in the presentation more than 20 million teenagers are living in our country and they make our society development power. Their attitudes and problems should be detected and their proper communication language should be finding too.

Methods and tools:

Study had too sampel first population consists of all criminal boy teens between 15-18 years old living in rehabilitation center of neck in the time of study. Second population was consisting of all boy teens between 15-20 years old that were studying in Mazandaran high schools. Data's gathering method was self-reporting method. Surveyors gathered dates by filling demographic data questionnaire. MMPI test and eaysenk test them selves in one course.

Discussion and Results:

According to this study finding most of the criminds have middle, neurotic, paranoid and anxious personality. This revels importance of psycho logic screening of the society teenager personality researcher proposes that parents control pattern on children should according to special logical philosophy and framework.

Parents should control their children and have a special relation sleep with them. Schools and organizations should a good ethical and developmental function.

Crime prevalence and should be restricted and so crime prevalence and ethical work on criminals is final target.

Key words:

personality patterns, province teenagers, social characteristics ,Mazandaran

*Corresponding author Tel:03915225900;E-mail:shibonraf@yahoo.com